

Yan Geling (Čína)

Yan Geling (嚴歌苓) se narodila roku 1958 v Šanghaji a během Kulturní revoluce sloužila již od dvanácti let jako tanečnice v zábavním souboru u Lidové osvobozené armády (PLA). Po deseti letech byla propuštěna s hodností podplukovnice.

První román vydala v roce 1986 a od té doby jí vyšla řada románů, povídek, novel, esejů a scénářů. Její nejznámější romány publikované v angličtině jsou *The Secret Talker*, *Little Aunt Crane*, *The Flowers of War*, *The Banquet Bug* (*Příživník*, česky 2010) a *The Lost Daughter of Happiness*. Vydala také soubor povídek *White Snake and Other Stories*. Řada děl byla zfilmována: *Xiu Xiu: The Sent-Down Girl* (režie Joan Chen) a *Siao Yu* (režie Sylvia Chang; produkce Ang Lee). Čínský režisér Zhang Yimou natočil *Květy války*, vycházející z autorčiny novely. Odehrává se v roce 1937 během Nankingského masakru.

Yan je členkou Akademie filmových umění a věd a francouzské Sociétés des Gens de Lettres. Je členkou svazu hollywoodských scénáristů Writers Guild of America a bývalou členkou Asociace čínských spisovatelů.

ukázku *Zločinec Lu Jan-ši* z anglického překladu Lawrence A. Walkera s přihlédnutím k čínskému originálu za pomoci Lin-Jhu Wang přeložil Pavel Drábek

Říká se, že na rozlehlé travnaté planině kdysi koně a gazely žili volně. Po milióny let se je vlci nadarmo snažili zahnat do pasti a o svobodu je obrat. Širé a nepřerývané zelené křivky pastvin vytvářely bezmeznou bujnou pustinu, věčně opuštěnou, a přece překypující ve své sírosti. Studené, mrazivé větry nelítostně šlehaly kvetoucí traviny i stromy a stáda koní a gazel a smečky vlků se navzájem hubily i plodily a střídavě braly i dávaly život.

Až do dne, kdy všichni tvorové této pusté planiny spatřili všechno kolem sebe jako Vůli Nebes. O nic se nestarali, a tak svou svobodu i promarnili. Na jednom konci jejich světa se pnuly ledové štíty pohoří Čchi-lien, na druhém zasněžený hřeben Kchun-lun. Jedno pohoří přes širou pustinu pláň vzdávalo druhému čest, ten bělovlasý pár pospolu harmonicky stárnoucí.

Ten den však nakonec přišel. V purpurovém světle rozbřesku se na vzdáleném konci velké planiny plazila tečkovaná čára, kterou tvořil zástup obřích tvorů. Tehdy koně, gazely a vlci netušili, že těm obřím tvorům se říká „nákladní vozy“. Za nákladními vozy šlo veliké stádo oblečených a zpříma chodících šelem.

Toho se na rozlehlých travnatých planinách ke stádům koní a stádům gazel a smečkám vlků připojila i stáda lidí. A s předmětem, které si lidé nesli na rameni, nebylo radno si zahrávat. Říkalo se mu „puška“.

Puška se rozezněla. Koně a gazely i vlci zůstali údivem stát. Pořád jim nedocházelo, že už je zima, vítr, led a sníh neochrání, protože se mezi nimi usadilo stádo bytostí, které nedokážou střídavě dávat a brát život.

Od té chvíle nákladní vozy přijížděly neustále a chrlily stáda lidí s puškami na hřbetech. Pak nákladní vozy začaly chrlit ještě větší stáda lidí v černých šatech a okovech. Starousedlíci pláň ještě neměli ponětí, že těmto bytostem se říká „vězni“. A právě hromadný příchod těchto

bytostí na planinu znamenal pro zvířata konec miliónů let svobody. Černě oděný příliv lidských stád zaplavil tu překypující sirost. Přinesli s sebou jen svá ústa, tak jak to praví staré pořekadlo: „Kdo v horách žije, toho hory živí.“ Jedli to, co travnatá planina dala, jedli z jejích jezer a jejích potoků a samozřejmě jedli také všechny tvory na planině. Později zvířata zjistila, že když byla všechna zvěř sněžena, lidská stáda byla ještě méně úzkostlivá a začala jíst i těla i kostru tvorů.

Postupem času koním, gazelám a vlkům docházelo, že ty tisíce a tisíce bytostí zvaných „vězni“ zvrátily přirozený řád planiny. Zasely cizí semena kořenových zelenin a pokácely letité tamaryšky a na dříví si vařily tu bídu, co sklídily. Vyrývaly si sklizeň z bláta pod drny travin a skládaly je do úhledných špalíků, až na ně chlupaté krysy a svišti samým úžasem zírali.

A zatím pušky zněly pořád a pořád. Obvykle se spršky snášely na vlky nebo gazely nebo koně, ale někdy střely padaly na vlastní lidská stáda. To bylo tehdy, kdy se terčem staly bytosti zvané „uprchlíci“.

Konečně koním a gazelám došlo, že je něco strašně v nepořádku, tak svolali své mladé a splašeně odcválali na západ a křičeli při tom: „Jdou sem lidská stáda!“

Mezi těmi černě oděnými zástupy lidských stád byl i vysoký, středně starý muž, jehož vězeňský spis zněl na jméno Lu Jan-ši, vězeň číslo 2868, převelený z věznice Če-ťiang Ťiang-si číslo 109. V kolonce „rozsudek“ v jeho spis stál nápis „Doživotí“. Tehdy několik stovek těžkých sovětských nákladních vozů GAZ přivezlo mnoho vězňů a v jejich spisech stál stejný zločin, jako měl ve spisu Lu Jan-ši: „Kontrarevolucionář“.

Ale o Lu Jan-ši se vědělo víc, než co se psalo ve spisu. Například že mluví čtyřmi jazyky. Že hraje polo, kriket, kulečnick a kuličky. A že kdysi býval playboy. A že umí „slepé psaní“. Slepé psaní znamená psát v duchu. Je to jako slepé šachy, ale mnohem náročnější, protože co člověk napíše, to si musí napořád uchovat v paměti.

Ten muž ve středním věku jménem Lu Jan-ši byl můj dědeček. A číslo 2868, které měl na zádech vězeňské uniformy, se záhy také změnilo. Trestanci, co přišli na planinu jako první, po houfech umírali. Umírali na výškovou nemoc, hlad, přepracování, když museli den co den vyklidit tři parcely pustiny, jinak by mohli zemřít na „probíhající vyšetřování“. (Později se „probíhající vyšetřování“ dokonce stalo u trestanců nejběžnější příčinou smrti.) Po pěti měsících se z Lu Jan-ši, vězně číslo 2868 stalo číslo 1564. Nedlouho po změně čísla Lu Jan-ši jedné chladné zimní noci spatřil úžasný zjev: stěhování několika stovek vlků. Zrovna když se Lu Jan-ši a nápravný dozorce jednotky, politický komisař Teng Jü-chuej vymotávali ze stanu a vynášeli tělo trestance, který umrzl, zaslechli vzdálené „šua-la! šua-la!“. Průzračný měsíční svit se třpytil na zasněžené zemi a osvětloval hnědavé hřbety stovek vlků, jak se zvedají z nížin a slévají se v jeden kalný tok.

Neustálý příliv příjíždějících nákladních vozů vlkům znemožnil zůstat. Netroufali si provokovat lidská stáda, ani se neměli kde skrýt, tak se také začali přesouvat a stěhovat na západ.

Po třech letech dědečkovo vězeňské číslo kleslo na 278. Jinými slovy, i přes extrémní zimu, hlad a robotu, se prokázal jako jeden z nejhůř zabitelných. Tou dobou se vlci, kteří se prve odstěhovali, začali postupně vracet. Zjistili totiž, že lidé zvaní „trestanci“ jim můžou posloužit jako hostina. Trestanci si zajišťovali vlastní žrádlo, de facto vedli svůj vlastní chov, takže vlkům stačilo je jen zpovzdálí pozorovat, než muži začali – jeden po druhém – odpadávat. Suchý břeh jezera se proměnil na obří kostnici.

Koně a gazely zatím postupně migrovaly na západ. Zhruba v době, kdy už se většina z nich

odstěhovala a dorazila do Indie, můj dědeček Lu Jan-ši za západu slunce kráčel, přešlapoval a upravoval si boty. Před ním i za ním kráčeli jeho spolutrestanci z práce, zhruba dvě stě jich bylo. Dělal, že mu ztěžkly nohy. Chtěl se opozdit za ostatními trestanci a přiblížit se potají k jednomu z dozorců převýchovného tábora. Dobře, moc dobře. To loudání mu vyšlo. Dřepnul si, aby si zavázal tkaničky na motýlka, i když to nebylo nutné. A před sebou na pěšině zahlédl vytáhlý stín komisaře Teng Jü-chueje, jak na něj míří puškou.

To bylo zkraje čtvrtého roku, co byl Lu Jan-ši a jemu podobní nucen narušovat travnatou planinu. Byla to slavná éra, kdy člověk požíral divou zvěř. Zvěř byla požírána do té míry, že jí mnoho nezbylo, až kdosi o zvířatech prohlásil: „Když zvěř mluví o lidech, bledne strachem.“

Jméno „Lu Jan-ši“ bylo střezeno jako vzácný poklad, tak jako jeho anglický vlněný kabát a jeho několiksvazkové vydání klasického románu Sen v červeném domě byly uloženy ve skladu věznice. Že uložili jeho vzácný majetek, byla zvláštní výsada. Stejně tak i jeho příjmení Lu a jeho učeneckému jménu Jan-ši, které mu dal otec, jenž složil císařské zkoušky dynastie Čching, se dostalo zvláštní ho zacházení tím, že se o nich obecně nevědělo.

Mezi spoluvězni a vězeňským personálem se tě šil dokonce třem přezdívám: jedna zněla Lao Lu („Starý Lu“), další byla 278 a třetí zněla „Lao Ťi“, což znamená „Pan Kdosi“, zkratka „Pan Nýmand“. První přezdívka, ta nejvzletnější, se používala nejmíň, a když už, pak na ni reagoval se strachem a obavami před zvratem událostí – ať už dobrých, nebo špatných – které přezdívka předznamenávala. Tak ho například jednoho dne před rokem oslovili „Lao Lu“, a hned dalším dechem se ho zeptali, jestli by nechtěl doučovat několik dětí dozorců. Doučování bylo výborný zvrat událostí, protože tu a tam dostanete něco navíc k jídlu. O několik let později oslovení „Lao Lu“ věstilo štěstí, že získal práci jako statistik. Ale nejvýznamnější událost se stala o osmnáct let později, když byly vyhlášeny seznamy vládní amnestie: radostně ho oslovili „Lao Lu“ a on vystoupil ze zástupu trestanců, vylezl na koněm tažený vozík, který ho odvezl na velitelství vězeňského tábora, a nakonec vykráčel ven na zpustlou planinu.

Mezi vězni měl Lu Jan-ši nejčastěji přezdívku „Lao Ťi“. Vznikla z předchozí přezdívky „Lao Ťüan“, tedy „Pan Kudrnáč“. Když vězni nejprve dorazili na planinu, oholili je: dohola, ale s pruhem vlasů na zátylku. Lu Jan-šimu splývaly vzadu kudrnaté vlasy jako ocas nějaké nepřilíh zdravé ovce. V roce 1959, když vyšší úředník z Ministerstva veřejné bezpečnosti přijel na inspekci 7. brigády Náprava prací, všiml si, že znaky na „nástěnce“ na zdi vězeňského tábora byly ručně napsány obzvláště úhledně. Zeptal se, kdo je napsal, a dozvěděl se, že to byl „Lu Ťüan“ (Pan Kudrnáč). Vyšší úředník se přeslechl a místo „Lu Ťüan“ slyšel „Lu Ťi“. Zasmál se a řekl, že „Lu Ťi“ (Pan Nýmand) je skvělá přezdívka. Co furt nějací „Páni majitelé“, „Bohatí Kulaci“, „Kontrarevolucionáři“, „Špatné živly“, nemluvě o „Čankajškových a amerických špiónech“, o „Zrádcích, co propadli sítím“ a o „Defraudantech“ a dalších vězeňských numerech. Zato přezdívka „Lao Ťi“ (Pan Nýmand), to je něco jiného – tou můžete častovat kohokoliv a kdekoliv. Od té doby mu lidi začali říkat Lao Ťi a přezdívka se uchytila.

V tom okamžiku stanul před Lao Ťi komisař Teng – malého vzrůstu, zato trpělivě – a čekal, až Lao Ťi na náhorní plošině s řídkým vzduchem popadne dech a zvrávorá se z úsilí dřepnutí a zavazování tkaniček. Tehdy můj dědeček Lu Jan-ši otevřel ústa.